

«Інженер БПЛА. Базовий курс»

Модуль 1. Теоретична база для майбутнього інженера БПЛА

1.4. Класифікації Безпілотних літальних апаратів (БПЛА)

Автор: Куцька Наталія, викладачка Інженерної школи БПЛА від DreamUkraine

Вітаю! Через бум безпілотних технологій в Україні виникла певна плутанина в термінології. Мета цього відео – визначити види БПЛА та навчитися їх розрізняти. Систематизація важлива для майбутньої презентації власних розробок, аналізу наявних рішень та інновацій з урахуванням вже готових інженерних рішень.

Українське законодавство наводить такі визначення:

(<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0031-17#Text>

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0294-21#Text>

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3393-17/paran195#n195>)

Безпілотний літальний апарат (БПЛА) – повітряне судно, призначене для виконання польоту без пілота на борту, керування польотом якого і контроль за яким здійснюються відповідною програмою або за допомогою спеціальної станції керування, що знаходиться по за повітряним судном.

Безпілотний авіаційний комплекс (безпілотна авіаційна система) – безпілотне повітряне судно, пов'язані з ним пункти дистанційного пілотування (станції наземного керування), необхідні лінії керування і контролю та інші елементи, вказані в затвердженому проєкті типу цього комплексу. Цей комплекс може охоплювати кілька безпілотних літальних апаратів.

Робоче місце оператора БПЛА Bayraktar TB2 Фото: АрміяInform

ARMIAINFORM

Іншими словами «безпілотник», «БПЛА», «UAV» (від англ. unmanned aerial vehicle) – це літальний апарат, яким керує один або кілька пілотів за допомогою каналів зв'язку.

Їх можна класифікувати відповідно до:

- типів системи керування,

- ваги,
- масштабу завдань,
- паливної системи,
- типу крила,
- тривалості польоту,
- практичної «стелі» польоту,
- типу літального апарату,
- базування,
- правил польотів,
- кількості застосувань,
- типу паливного бака,
- радіусу дії,
- максимальної швидкості польоту,
- кількості двигунів,
- використання,
- напрямку підйому/посадки,
- типу підйому/посадки,
- часу отримання зібраної інформації.

Ми розглянемо дві всесвітньо відомі класифікації:

1. Міжнародної асоціації з безпілотних літальних систем, UVSI.
2. НАТО.

Класифікація БПЛА за UVS International

Класифікація Міжнародної асоціації з безпілотних літальних систем, UVSI (Association for Unmanned Vehicle Systems International) розрізняє БПЛА відповідно до:

- льотної маси,
- тривалості польоту,
- дальності польоту,
- висоти польоту,
- галузі використання.

Група	Категорія	Льотна маса, кг	Дальність польоту, км	Висота польоту, м	Тривалість польоту, г
Малі БПЛА	Нано БПЛА	< 0,025	< 1	100	< 0,5
	Мікро БПЛА	< 5	< 10	250	1
	Міні БПЛА	20 - 150	< 30	150 - 300	< 2
Тактичні	Легкі БПЛА для контролю переднього краю оборони	25 - 150	10 - 30	3000	2 - 4
	Легкі БПЛА з малою дальністю польоту	50 - 250	30 - 70	3000	3 - 6
	Середні БПЛА	150 - 500	70 - 200	5000	6 - 10
	Середні БПЛА за великою тривалістю польоту	500 - 1500	> 500	8000	10 - 18
	Мало висотні БПЛА для проникнення вглиб оборони супротивника	250 - 2500	> 250	50 - 9000	0,5 - 1
	Мало висотні БПЛА з високою тривалістю польоту	15 - 25	> 500	3000	> 24
	Середньовисотні БПЛА з великою дальністю польоту	1000 - 500	> 500	5000 - 8000	24 - 48
	Висотні БПЛА з великою дальністю польоту	2500 - 5000	> 2000	20000	24 - 48
Стратегічні	Бойові БПЛА (Ударні)	> 1000	1500	12000	2
	БПЛА оснащені бойовою частиною летальної дії	150 - 1000	300	4000	3 - 4
	БПЛА – хибні цілі	150 - 500	0 - 500	50 - 5000	< 4
Спецпризначення	Стратосферні БПЛА	> 2500	> 2000	> 20000	> 48
	Екзостратосферні БПЛА	> 2500	> 2000	> 30500	> 48

Відповідно до льотної маси виділяють:

- мікроБПЛА (Micro UAS), вагою до 1 кг;
- малий БПЛА (Small UAS) – від 1 до 25 кг;
- середній БПЛА (Medium UAS) – від 25 до 150 кг;
- великий БПЛА (Large UAS) – понад 150 кг.

За призначенням розрізняють:

- комерційні БПЛА, що застосовуються з метою отримання прибутку, зокрема в агрокультурі, при відеозніманні, геологічних дослідженнях тощо;
- військові БПЛА, призначені для військових операцій, розвідки, підтримки, виконання завдань зв'язку тощо;
- громадські БПЛА для цивільних цілей, таких як пошук і порятунок, моніторинг довкілля, наукові дослідження тощо.

За дальністю і тривалістю польоту БПЛА характеризують як:

- короткотермінові (Short-Endurance) – з дальністю і тривалістю польоту до години;
- середньотермінові (Medium-Endurance) – від однієї до кількох годин;
- довготермінові (Long-Endurance) БПЛА – дальність і тривалість польоту яких понад кілька годин (до кількох десятків).

БПЛА також можна класифікувати за таким додатковим критерієм як тип приводу:

- електричні БПЛА – потребують електричного джерела живлення для руху;
- БПЛА з паливними елементами (Hybrid UAS) використовують і електричні, й паливні системи живлення;
- БПЛА з паливом (Internal Combustion Engine UAS), що рухаються за допомогою двигуна внутрішнього згорання.

Цю класифікацію застосовують для визначення типів і характеристик БПЛА, залежно від галузей використання та функціональних можливостей.

Класифікація НАТО

Відповідно до стандарту НАТО (**STANAG 4670**), військові БПЛА поділяються на три класи та сім категорій, залежно від висоти польоту та радіусу дії.

Клас	Категорія	Рівень воєнних дій	Висота застосування	Радіус дії	Приклад платформи
Клас I	Мікро	Підрозділ	До 60 м	До 5 км	Black Widow
	Міні	Підрозділ	До 900 м	До 25 км	Skylark
	Малі	Формування	До 1500 м	До 50 км	Scan Eagle, PD-2
Клас II	Тактичні	Тактичний	До 5500 м	До 200 км	Hermes 450
Клас III	MALE	Оперативний	До 14000 м	Необмежений	Bayraktar TB-2
	HALE	Стратегічний	До 20000 м	Необмежений	Global Hawk
	Ударні	Стратегічний	До 20000 м	Необмежений	Reaper

До класу I належать БПЛА трьох категорій, вагою до 150 кг:

- **Малі** БПЛА, що важать понад 15 кг. Їх використовують у батальйонах та полках на висоті до 5000 футів (1500 метрів), радіус дії малих БПЛА – 50 км. Це, наприклад, Scan Eagle, вага якого 18 кг, корисне навантаження до 6 кг, швидкість 140 км/год, дальність польоту – до 100 км.
- **Міні** БПЛА до 15 кг для рот, взводів, відділень. Їх висота польоту – до 3000 футів (914 метрів), радіус дії – до 25 км. До прикладу, Skylark, вагою – 7,5 кг, корисне навантаження – 1,1 кг, радіус дії – 20-40 км.
- **Мікро** – надлегкі БПЛА для взводів, відділень, персонального використання. Їх висота польоту – до 200 футів (61 метр), радіус дії – до 5 км. Як-от, Black Hornet Nano, вагою 18 грамів, що розвиває швидкість до 5 м/с з радіусом дії до 1 км.

Клас II – це тактичні БПЛА, вагою 150-600 кг. Їх використовують у підрозділах бригадного рівня. Висота польоту таких БПЛА до 18 000 футів (5500 метрів), радіус дії – до 200 км. Це, наприклад, Hermes 450, вагою до 450 кг, із корисним навантаженням до 150 кг, радіусом дії – 200 км.

Клас III – це БПЛА, вагою понад 600 кг. Їх поділяють на три підтипи, залежно від використання в стратегічному та оперативному театрах бойових дій:

- **MALE** (medium-altitude long-endurance) – тривало-баражуючі БПЛА, які сягають висоти до 45 000 футів (13716 метрів), довгої тривалості польоту, необмеженого радіуса дії. Наприклад, Heron з вагою до 1150 кг, швидкістю – до 240 км/год, висотою польоту 30019 футів (9150 м), радіусом дії – 1000 км.
- **HALE** (High-altitude long-endurance) – тривало-баражувальні БПЛА, що працюють на висоті до 65 000 футів (19812 метрів), довгої тривалості польоту, необмеженого радіуса дії. Як-от Global Hawk, вагою до 12 000 кг, його корисне навантаження – 900 кг, швидкість – до 645 км/год, дальність польоту – 25 000 км, тривалість роботи – 36 годин.
- **Ударні БПЛА** великої висоти застосування (20 000 метрів) із необмеженим радіусом дії. Їх вага до 4760 кг, корисне навантаження – до 1700 кг, максимальна швидкість – 400 км/год, дальність польоту – 6000 км, тривалість роботи – 24 години.

Класифікація БПЛА за конструкцією

За конструкцією БПЛА поділяються на 5 основних категорій:

1) Літаки (Fixed-Wing), серед яких:

- **моноплани (Monoplanes)** – оснащені одним крилом;
- **біплани (Biplanes)** – з двома крилами – верхнім та нижнім;
- **триплани (Triplanes)** – з трьома крилами, розташованими одне над іншим;

- крила (**Wings**) у формі дельти.

2) Мультироторні (Multirotor) БПЛА, до яких відносяться:

- квадрокоптери (**Quadcopters**) із чотирма роторами;
- гелікоптери (**Hexacopters**) з шістьма роторами;
- гірокоптери (**Octocopters**), оснащені вісьмома роторами.

3) Тейлсіттери із крилами та мультироторами, для об'єднання переваг обох конструкцій.

4) **VTOL**, серед яких БПЛА, що можуть здійснювати вертикальний зліт і посадку, а потім працювати в горизонтальному режимі польоту (наприклад, вертольотобудівні БПЛА та деякі гібриди).

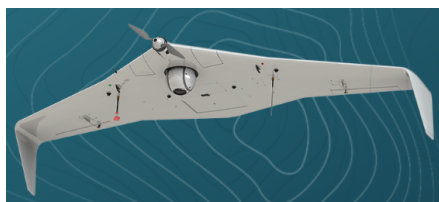
5) **Аеростати та дирижаблі (Airships)** – надлегкі апарати, які працюють завдяки силам повітря і можуть мати газовий балон для підйому.

Кожна із зазначених конструкцій має свої переваги та обмеження.

Літаки

Крила

Тейлсіттери

VTOL

Аеростати

Мультиротори

Отже, ми розглянули типологію безпілотних літальних апаратів за класифікацією NATO (STANAG 4670), UVS International, та відповідно до:

- ваги,
- часу польоту,
- дальності польоту,
- висоти польоту.

Усі вищезазначені класифікації базуються на базових параметрах БПЛА, тож згідно з цими даними можна виробити узагальнену класифікацію для використання в розробках БПЛА в Україні та за її межами.

Про відмінності між зазначеними типами БПЛА і конструкцію льотних комплексів поговоримо у наступному відео.